

AGORA

Agora, "toplanılan yer, kent meydanı, çarşı, pazaryeri" gibi anlamlara gelmektedir. Antik Çağ'da agoraların ticari, siyasi ve dini işlevlerinin yanı sıra, sanatın yoğunlaştığı ve birçok sosyal olayın gerçekleştirildiği yer olarak da bilinmektedir. Büyük kentlerde genelde iki agora yer alırdı. Bunlardan biri, devlet işlerinin görüldüğü, etrafında çeşitli kamu binalarının toplandığı devlet agorası, diğeri ise ticari faaliyetlerin yoğunlaştığı ticaret agorasıdır. Günümüzde ziyaret edilen ve Namazgâh semtinde bulunan İzmir Agorası, kentin devlet agorası konumundaydı.

M.Ö. 4. yy'da kurulmuş olan Agora'dan günümüze gelebilen kalıntıların çoğu, M.S. 178 depreminden sonra İmparator Marcus Aurelius'un destekleriyle yeniden inşa edilen Roma Dönemi Agorasına aittir.

Smyrna Agorası, dikdörtgen formda planlanmış, ortada geniş bir avlu ve etrafı sütunlu galerilerle (stoa) çevrili bir yapıdır. Kazılarla açığa çıkarılan kuzey ve batı stoa'nın bodrum katı üzerinde yükselmektedir. Kuzey stoa'nın plan özellikleri açısından bakıldığında Bazilika olduğu anlaşılmaktadır.

KUZEY STOA (BAZİLİKA)

Agoranın kuzey kanadında yer alan Bazilika, dıştan dışı 165x28m ölçülerinde, dikdörtgen bir plana sahiptir. Günümüze ulaşan görkemli bodrum katının doğu ve batı uçlarında görülen çapraz tonozlar Roma Dönemi mimarlığının en güzel örnekleri arasındadır.

2

BATI STOA

Üç sıra sütun dizisiyle ayrılmış neflerden (galeri) oluşan batı stoa da, Bazilika gibi bir bodrum kat üzerinde yükselmekteydi. Günümüzde daha çok, kemerli bodrum katları görülen batı stoa'nın antik dönemde bodrum katı üzerinde yükselen iki katlı bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Avludan üç sıra basamakla çıkılan zemin kat ve ahşap tabanlı ikinci kat, Antik Çağ'da insanların yağmur ve güneşten korunarak gezinti yaptığı yerlerdi.

Olasılıkla Roma Dönemi sonlarında bodrum kat galerilerinin bazı duvarları örülerek yapılan sarnıçlar, bunun en güzel örneği olarak günümüze ulaşmıştır.

FAUSTİNA KAPISI ve ANTİK CADDE

4 Izgara planlı olan Smyrna kentinin, doğu-batı yönlü paralel caddelerinden biri agoradan geçiyordu. Olasılıkla agorayı iki eşit parçaya bölen caddenin batı yandan agoraya giriş yaptığı yerde görkemli bir kapı bulunmaktadır.

İki gözlü olduğu düşünülen kapının kuzey kemerinin merkezinde Roma İmparatoru Marcus Aurelius'un eşi Faustina'nın portre kabartması yer alır.

GRAFİTİLER

Roma Dönemi'ne ait duvar resimleri ve yazıları olan grafitiler bazilika bodrum katı duvar ve kemer ayaklarında yer alan sıvalar üzerine yapılmıştır. Demir ve meşe kökü karışımı bir mürekkeple çizilmiş olanlar dışında kazıma yöntemiyle yapılmış örnekler de vardır. Bu grafitiler demir ve meşe kökü içeren bir malzeme ile yapılmış en eski grafitiler olma özelliğine de sahiptir.

AGORA'NIN TÜRK DÖNEMİ

Geçmiş M.Ö. 4. yy'a kadar uzanan Agora, bugünlere kadar ulaşabilmesini Türklere borçludur.

Büyük bir kısmı yüzyıllar önce toprak altında kalmış ve unutulmuş olan Agora'nın önemli bir bölümü Osmanlılar Döneminde "mezarlık" olarak, çevresi ise "Namazgâh" (Namaz kılınan ve üstü açık yer) olarak kullanılmıştır. Böylece Agoranın bulunduğu alana "mezarlık, namazgâh" gibi, dini iki kavramın uyandırdığı saygıdan yararlanılarak bir çeşit "dokunulmazlık" sağlanmıştır. Neticede Agora'ya "defne avcıları, tarihi eser kaçakçıları ve benzerlerinin zarar vermeleri önlenerek yüzyıllarca olduğu gibi korunup bugünlere ulaştırılmıştır.

Agora'nın yeniden ortaya çıkarılması maksadıyla ilk olarak 1932 yılında başlatılan çalışmalar, "Agora ve Çevresi Koruma - Geliştirme ve Yaşatma Projesi" ile son yıllarda yeniden hız kazanmıştır. Bu projenin, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izni ile Dokuz Eylül Üniversitesi'nden bir ekip tarafından İzmir Valiliği, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Ticaret Odası ve Total Oil A.Ş.'nin katkılarıyla kazı ve restorasyon çalışmaları yürütülmektedir.

DÖNERTAŞ

Basmane - Dönertaş mevkiinde, Anafartalar Caddesi ile Osmanzade Yokuşu'nun (945 Sokak) kesiştiği noktada bulunan "Dönertaş Sebili", köşesindeki sütunun dönmesinden dolayı bu adı almıştır ve çevresi de bu isimle bilinmektedir. 19. yy. başlarında yapılmış, tek kubbeli kare planlı bir yapıdır. Sebil, Türk barok ve rokoko üslubunun en güzel örneklerinden biridir.

Mermer üzerine kabartma şeklinde yapılan süslemelerde Lale Devri'nin kendine has teması olan buketli vazo ve meyveli kâse kompozisyonları dikkat çekicidir. Süsleme unsurları olarak bolca kullanılmış olan lale, gül, gonca, yapraklar, dallar ve benzeri çiçek ve bitki motifleri Türk milletinin tabiata olan sevgisinin bir ifadesidir. Sebilin iki cephesinde külliye şeklinde tasvir edilmiş iki cami resmi bulunmaktadır. Cami tasvirlerinde bir kutlama töreni, bir bayram yada kandil günü anlatılmaktadır. Kubbelerin ve minarelerin alemleri, minarelerin arasında hilâl şeklinde ay ile minarelerin şerefelerine asılmış bayraklar bir coşkunun ifadesi olarak oldukça büyük yapılmıştır. Ayrıca iki minare arasına asılmış kandiller de göze çarpmaktadır.

Sebilin her iki cephesinde okunaklı ve iri harflerle yazılan kitabeler hat sanatının güzel örneklerini teşkil etmektedir.

Yapı, İzmir'in çeşme mimarisindeki en güzel sebillerinden biridir.

KEMERALTI

Mezarlıkbaşı semtinden Konak Meydanı'na kadar uzanan bölgeyi içine alan tarihi bir çarşıdır. Çarşının bugün ana caddesinin oluşturan Anafartalar Caddesi, geniş bir kavis çizer. Bu kavis, caddenin geçen yüzyıllarda var olan iç limanın etrafını dolaşmış olmasından kaynaklanmaktadır. İlk yapıldığı yıllarda çarşı, kısmen tonozlu, kiremit örtülü, yan sokakları ve arastalarıyla bir kapalı çarşı görünümündeydi. Yakın yıllara kadar Şadırvanaltı Camii'nden Havra Sokağı'na kadar devam eden sokakların üstü örtülüydü. Kemeraltı adını da bu bölümün üstünün kapalı olması özelliğinden almıştır.

8

Eskiden olduğu gibi günümüzde de Kemeraltı Çarşısı, İzmir'in en önemli alışveriş merkezidir. Eskinin gizemli tonoz ve kubbeli dükkânlarının sayısı oldukça azalsa bile, modern iş merkezleri, mağazaları, sinemaları ve kafeteryaları ile sokakları günün her saati canlı, her türlü alışverişin yapılabileceği bir site görünümündedir. Bu kapalı ve açık mekânlardan oluşan çarşıda geleneksel Türk el sanatlarından seramikler, çini panolar, ahşap ürünler, tombaklar, halı ve kilimler, deri ürünlerinin her çeşidini bulmak mümkündür.

HAVRALAR

İzmir'de bulunan havralar Namazgâh semtine bitişik bir alanda yoğunlaşmıştır. Burası aynı zamanda Yahudi toplumunun da yerleşim alanıdır. Bilindiği üzere dini inançlardan dolayı 1492 ve daha sonraki yıllarda Avrupa'da yerlerinden edilen Yahudilere sadece Türkler kucak açmıştır. Osmanlı İmparatorluğu onları ülkenin çeşitli şehirlerine yerleştirilerek, çok geniş bir din ve vicdan hürriyeti tanımıştır.

Türk Milleti vatansız kalan Musevileri sadece ülkesine kabul etmekle yetinmemiş onları aynı zamanda çeşitli baskılardan da korumuştur. Bu maksatla da Yahudi yerleşim birimleri Türk mahallelerinin yanlarında kurulmuştur. Böylece Musevilerin Hıristiyanlar tarafından taciz edilmeleri de önlenmiştir.

İzmir'e yerleşen Museviler, diğer şehirlerde olduğu gibi, kendi aralarında, terk ettikleri bölgelere göre gruplaşarak her grup kendi ibadethanesini kurduğundan dar bir alanda birçok sinagog (havra) açılmıştır. Mezarlıkbaşı'ndaki 927 sokak çevresindeki sinagogların yoğunluğu nedeniyle "Havra Sokağı" adını almıştır. Buradaki Havralar eski tipte, merkezi sistemde yapılmış olup, salon ortasında dört sütun bulunur, okuma ortada yapılırdı. Kalem işleriyle süslü ahşap tavanlı yapılardı.

Algazi Sinagogu

1.Sinyora (Giveret) : 927 Sokak No:77 Konak

16. yüzyılda yapılmıştır. Sinagogun kurucusu olduğu bilinen Gracia Nassi'den dolayı isminin Sinyora olduğu belirtilmektedir. 1841 yılındaki yangından sonra Yeruşalmi ailesi tarafından tekrar inşa edildi. Tavanı Türk evlerinde olduğu gibi uzun tahtalardan oluşur. Sinagogun içindeki süsler, kabartmalar ve manzara resimleri dikkat çekicidir. Yeni onarılmıştır. Ziyarete açıktır.

2. Şalom (Aydınlı) : 927 Sokak No: 38 Konak

1500'lerde yapılmıştır. Sebatay Sevi'nin burada eğitim aldığı söylenir. 1841 yılındaki İzmir yangını bu sinagogun önünde durmuş ve orada sönmüştür. Kapısında bu olayı anlatan bir yazı vardır. Musevilerin dini bayramlarında ibadete açılmaktadır.

3. Algazi : 927 Sokak No: 38 Konak

1724 yılında Algazi ailesi tarafından yapılmıştır. Bet Israel Sinagogu'ndan sonra en büyük sinagogdur. İki katlıdır. Musevilerin dini bayramlarında ve her Cumartesi ibadete açıktır.

4. Bikur Holim : İkiçeşmelik Cad. No: 40 Konak

1724 yılında Salomon de Cavies tarafından yaptırılmıştır. 1772 yılında yanmış ve 1800 yılında aynı aileden Manuel de Civaes tarafından tekrar inşa edilmiştir. İzmir'in en güzel sinagoglarından biridir. Günümüze orijinal hali ile gelebilmiştir. Girişte küçük bir çalışma yeri vardır (Bet Midraş). Musevilerin dini bayramlarında ve her Cumartesi ibadete açıktır.

5. Etz Hayim : İkiçeşmelik Cad. No:5 Konak (kapalıdır)

Bizans Döneminden beri mevcuttur. İzmir'in en eski sinagogudur. İzmir yangınlarında yanmış ve restore edilmiştir. Son olarak Daniel Sidi tarafından 1851 yılında restore edilmiştir. Kullanılamaz durumdadır.

6.Hevra (Talmut Tora) : 927 Sok. No: 4/7 Konak (kapalıdır)

17. yüzyıldan kalmadır . 1841 yılında yanmış ve 30 yıl sonra tekrar restore edilmiştir. Çatısı tamamen çökmüş olup, büyük bir onarıma ihtiyaç duymaktadır.

7. Bet Hillel : 920 Sokak No: 23 Konak (kapalıdır)

Ünlü din bilgini Hayim Palaçi'nin ibadet ettiği sinagogdur. Pırlanta Üçgeni olarak (Gürçeşme'deki Hayim Palaçi'nin Mezarı-aynı mezarlıktaki kutsal su havuzu (mikve)-ve Bet Hillel Sinagogu) adlandırılan kutsal alanın bir ayağıdır. Yanmış ve yıkık bir durumdadır.

8.Portekiz : 920 Sok. No: 44 Konak

1550'lerde yapıldığı tahmin ediliyor.1666'da Sebatay Sevi burayı kendi mekânı gibi kullanmıştır. Kullanılmamaktadır.

Sinagogları ziyaret için Tel&Faks : (232) 465 29 84

KIZLARAĞASI HANI

Kızlarağası Hanı 1744 Hacı Beşir Ağa tarafından yaptırılarak hizmete açılmıştır.

Osmanlı mimarisinin günümüze gelen, İzmir'deki nadir eserlerinden olan han, diğer Osmanlı Hanları gibi çarşılı ve avlulu hanlar düzenindedir. Kızlarağası Hanı 4000m²lik bir alanda kurulmuş, kareye yakın dikdörtgen planlı, avluya bakan kısımları iki katlı, bedestenleri tek katlı ve yaklaşık 500m²lik avlusu olan görkemli bir yapıdır.

12

1988-1993 yılları arasında restore edilerek günümüzde turistik bir çarşı olarak hizmete giren Kızlarağası Hanında çok çeşitli el sanatları, her türlü hediyelik eşya, halı, kilim, gümüş takı, giyim eşyası, nargile ve malzemeleri, deri kıyafetler ve çarpıcı hediyelik eşya satışı yapan dükkânlarla mistik havayı soluyarak çayınızı içebileceğiniz bir çay evi bulunmaktadır.

HİSAR CAMİİ

Kemeraltı'nda, Kızlarağası Hanı'nın hemen bitişiğinde bulunan Hisar Camii, 1597 yılında Yakup Bey tarafından yaptırılmıştır. Keme taşlardan inşa edilen caminin içi, Osmanlı süsleme sanatının en güzel örneklerini sergilemektedir. Minaresi tek şerefeli olan Hisar Camii'nin ortasındaki büyük hacimli kubbe sekiz adet fil ayağı üzerinde durmaktadır. Yanlarda üçer büyük, daha geride üç küçük ve son cemaat yerinde de 7 tane küçük kubbesi bulunmaktadır. Hisar Camii, aynı zamanda İzmir'in en büyük camisidir.

KESTANE PAZARI CAMİİ

Kare mekân üzerine büyük bir kubbeye etrafında 4 kubbeden oluşan cami, 1667 yılında yapılmıştır. Son derece güzel olan mihrabın Selçuk'taki İsa Bey Camii'nden getirildiği söylenmekte olup, taş işçiliği görülmeye değer özelliktedir. Giriş kapısı üzerinde bir kitabenin yer aldığı Kestane Pazarı Camii'nin son cemaat yerinde üç kubbe bulunur.

Hisar Camii İç Görüntüsü

BAŞDURAK CAMİİ

Duvarları taştan minberi mermerden olan Başdurak Camii 1652 yılında Hacı Hüseyin Ağa tarafından yaptırılmıştır. Dükkân ve depoların bulunduğu bir alt yapı üzerinde yer alan cami, tek kubbe ile örtülü, kare planlı harim ile kuzeyindeki son cemaat yeri ve batısındaki minareden oluşur.

ŞADIRVANALTI CAMİİ

1636 yılında inşa edilmiş cami, ismini yanında ve altında bulunan şadırvanlardan almıştır. 1815 yılında onarım görmüştür. Doğuda tek şerefesi, bir minaresi ve batıda bir kütüphanesi bulunan caminin mihrap, minber ve vaaz yeri mermerden yapılmıştır.

ALİ PAŞA MEYDANI

Aynı adlı meydanda yer alan şadırvan Çeşmeli Ahmet Reşid tarafından 18-19. yüzyılda yaptırılmıştır. Mermerden yapılmış, sekizgen gövdeli bir yapıdır. Kubbe sekiz mermer sütun tarafından taşınmaktadır. Birbirlerine yuvarlak kemerlerle bağlanan sütunlar, şal desenleri ve çiçeklerle bezenmiş başlıklara sahiptir. Şadırvan 1894'de II. Abdülhamit tarafından onartılmıştır.

ÇAKALOĞLU HANI

Kızlarağası Hanı'nın tam karşısındaki küçük bir kapıdan girilen Çakaloğlu, ziyaretçilerini bir anda yıllar öncesine götürür. Hanı boydan boya geçip diğer kapıdan sokağa çıktığınızda ise, duvardaki sebil çeşmesi ile karşılaşsınız. Sebilde, bir cami figürlü İzmir kabartmasının üstünde "Yedi Uyuyanlar Efsanesi", eski Türkçe ile anlatılmaktadır.

SALEPÇIOĞLU CAMİİ

Salepçizade Hacı Efendi tarafından 1906 yılında yaptırılan caminin büyük bir kubbesi vardır. Dış duvarları mermer ve yeşil taşlarla örülmüş altı bölümlü Salepçioğlu Camii'nin ince yapılı zarif bir mimarisi vardır. İzmir'in en nadide camileri arasında yer almaktadır.

KEMERALTI CAMİİ

Yusuf Çavuşzade Ahmet Ağa tarafından 1671 yılında yaptırılan cami, İzmir'deki eserlerin en önemlilerinden biridir. İbadet mekânı tek kubbeli ve kübiktir. Minaresi batıda olan caminin etrafında medrese, kütüphane ve sebil vardır. Caminin alçı süslemeleri dikkat çekicidir.

İSMET İNÖNÜ MÜZE EVİ

Sarıhafız (Türkyılmaz) Mahallesi Mekke Yokuşu 842 sokak, şimdilerde İnönü Sokağı-No:20'de bulunan bu ev İsmet İnönü'nün 24 Eylül 1884'de doğduğu evdir. 1999 yılında ziyarete açılan evde İnönü'ye ait eşya ve giysiler sergilenmekte ve ziyaretçilere İnönü belgesel filmi gösterilmektedir.

YALI (KONAK) CAMİİ

Konak Meydanında, çinileri ve sekizgen planıyla dikkat çeken, İzmir'in en zarif camilerinden Yalı (Konak) Camii, Mehmet Paşa kızı Ayşe Hatun tarafından 18. yüzyılda yaptırılmıştır. Firuze çinilerle süslü cami adeta Konak Meydanı ile özdeşleşmiş ve Saat Kulesi'nden sonra İzmir'in ikinci bir sembolü olmuştur.

HÜKÜMET KONAĞI

1868-1872 yılları arasında yapılmış olan Hükümet Konağı, Türklerin ulusal bağımsızlık savaşı olan Kurtuluş savaşında çok önemli bir yere sahiptir. 9 Eylül 1922'de Türk ordusunun İzmir'e gelmesiyle Hükümet Konağına çekilen Türk bayrağı aynı zamanda İzmir'in kurtuluşunu simgeler.

SAAT KULESİ

1901 yılında II. Abdülhamid'in tahta çıkışının 25. yılının "mutlu ve kıymetli hatırası olarak" İnşaat Nazırı (Bayındırlık Bakanı) Bahriye Mirlivası Said Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Kule sekizgen şeklinde inşa edilmiş olup, kesme taş ve mermer kullanılmıştır. Aşağıdan yukarıya doğru yükseldikçe ince bir görünüme bürünen Saat Kulesi zarif bir minare biçiminde, çok güzel anıtsal bir eserdir. Bu özelliği ile Konak Meydanı'nı nadide bir inci gibi süslemektedir. Teras yükseldikçe incelen sivri kemerleri, mukarnas işçiliği ve geometrik figürlerle donatılmış olan taş işçiliğinin dantel gibi bir zerafet içinde Saat Kulesi'ni çevrelemesi, oldukça zengin bir görüntü oluşturmaktadır. Kulenin ana gövdesi inşa edilirken kesme taşlar arasında demir ve kurşun kullanılarak depreme dayanıklı hale getirilmiş olduğundan, depremlerden ciddi bir zarar görmemiştir. Saat Kulesi'nin yapımında ayrıca toplam 68 adet pembe ve yeşil mermer sütun da kullanılmıştır.

Kulenin saati, o günkü Türk-Alman dostluğunun bir hatırası olarak, Alman İmparatoru II. Wilhelm tarafından armağan edilmiştir. Son derece sağlam ve dayanıklı özel bir malzemeden yapıldığı için 104 seneden beri hl çalışmaktadır. Kulenin en üst bölümünde saatin şimdi çalıştırılmayan bir anı da bulunmaktadır.

Saat Kulesi'nin altında bulunan geniş odanın dört köşesinde çeşmeler (şadırvan) bulunmaktadır.

Kulenin bir diğer özelliği de geçmişte geceleri aydınlatılması maksadıyla içine özel şekilde bir havagazı tesisatı döşenmiş olmasıdır.

Saat Kulesi'nin ilk yapılışında üzerinde ikişer adet Osmanlı Arması ile II. Abdülhamid'in tuğrası kabartma olarak bulunmaktaydı. 3.11.1928 tarih ve 1057 sayılı "Tuğra ve methilerin Kaldırılmasıyla İlgili Kanun" gereğince Saat Kulesi'nin üzerindeki, tuğra ve armalar kaldırılarak bunların yerine 4 adet ay yıldız kabartması yapılmıştır. 1 Eylül 1901'de İzmir Valiliğince düzenlenen resmi bir törenle hizmete açılmış olan Saat Kulesi, İzmir'in değişmez bir simgesi olmuştur.

KADİFEKALE

TÜRKLERİN İLK YERLEŞİM ALANI

PAGOS'TAKİ SMYRNA KENTİNİN TARİHİ

"Smyrna'ya (İzmir) gelen Büyük İskender, bir gün o zaman ormanla kaplı <<Pagos Tepesi>> denilen Kadifekale'de avlanmaya gider. Yorgun düşen Büyük İskender buradaki Nemesis Tapınağının öndeki ulu bir çınarın gölgesinde uykuya dalar. Rüyasında gördüğü su perileri ona, tam burada yeni bir kent kurmasını ve eski Smyrnalıları buraya yeniden yerleştirmesini söyler. Büyük İskender rüyasını Smyrnalıları anlatır. Bunun üzerine yeni kent kurulurken Smyrnalıları Klaros'taki Apollon Kâhinine yorumlatırlar. Kâhin rüyayı tek bir cümlede yorumlar:

<<Kutsal Meles Çayı kenarındaki Pagos Tepesi eteklerinde yerleşecek İzmirliler, eskisinden üç-dört kez daha mutlu olacaklardır. >>

Antik çağın ünlü tarihçisi Pausanias ve diğer kaynakların anlattığına göre Pagos Tepesi yamaçlarındaki Smyrna'nın ikinci kez kurulmasına ilişkin öykü işte bu efsane ile başlar.

Bu efsane daha sonra Roma İmparatorları Marcus Aurelius, Gordianus ve Philippus Arabs dönemindeki sikkelerde betimlenmiştir.

Pagos'taki Smyrna Kenti

Her ne kadar Pagos Tepesi sırtlarındaki Smyrna kentinin öyküsü Büyük İskender'in gördüğü düşe ilişkin bir efsane ile başlasa da, yeni kentin kuruluşunda dönemin büyük siyasal ve ekonomik ihtiyaçlarının temel belirleyici olduğuna inanmak çok daha bilimsel bir yaklaşımdır.

Pagos Tepesi'ndeki yeni kentin kurulması General Antigones tarafından başlatılır ve General Lysimachos tarafından M.Ö.3. yüzyılda tamamlanır. Şehir Pagos Tepesi ile iç limana bakan yamaçlarda kurulur. Böylece 400 yıl önce Lidyalıların istilası sonucunda yurtlarından çıkartılan ve Meles Çayı etrafında küçük köylerde yaşayan Smyrnalıları yeni yerleşim alanına gelip yerleşirler.

M.Ö.3. yüzyılda kent, önemli bir liman kenti olarak öne çıkmaya başlar. Bu dönemde Smyrna, diğer kentlerde olduğu gibi birbirini dik kesen geniş caddeler, tapınaklar, tiyatrolar, agoralar, Bouleuterion, Prytaneion ve stadyumla donatılıp canlı bir ticaret ve liman kenti olmuştur.

Kent, Kadifekale'de izlerine rastlanan Akropol'den itibaren birisi Basmane (Sart Yolu) diğeri Eşrefpaşa (Efes yolu) üzerinden denize inen iki surla çevrilir. Ancak bu surlardan günümüze ne yazık ki hiçbir kalıntı ulaşmamıştır.

Helenistik dönemde yavaş yavaş büyüyen kent, M.Ö. 197 yılında Pergamon Krallığına bağlanır. Pergamon Kralı III. Attalos bir vasiyet ile krallığını Roma İmparatorluğuna verince Smyrna kenti de İmparatorluğun egemenliği altına girer.

Roma Döneminde Smyrna Küçük Asya'nın en önemli kentlerinden biri olur. Önemli bir liman kenti olarak gelişen ve zenginleşen Smyrna'yı antik çağın ünlü tarihçisi Strabon "İoyanya'nın en güzel kenti" olarak anlatır.

24

Smyrna M.S 178 yılında şiddetli bir depremle sarsılır. Başta agora olmak üzere kentteki birçok yapı önemli ölçüde hasar görür. Şans eseri depremden birkaç gün önce kentten ayrılan İzmir'de yaşamış antik çağın ünlü hatibi Aelius Aristides felaketi duyunca konuyu Roma İmparatoru Marcus Aurelius'a bir mektupla bildirir ve imparatorun, şehrin yeniden inşa edilmesi için emir vermesini temin eder.

Kadifekale'nin batısında bir stadyum ve bir tiyatro bulunmaktaydı. Her iki eserden de günümüze pek az bir iz kalmıştır.

M.S.395 yılında Roma İmparatorluğu ikiye bölününce, İzmir Bizans olarak bilinen Doğu Roma İmparatorluğu'nun bir parçası olur. Bu dönemde İzmir önemli bir gelişme göstermez. Kadifekale Bizans döneminde de tamir edilerek kullanılır. Bu dönemden günümüze kadar gelen kalıntılar, kalenin arkasındaki Meles Çayı üzerinden Şirinyer ve Yeşildere semtine uzanan su kemerleridir.

Bizans Döneminde Araplar, Selçuklular, Haçlılar ve Ceneviz'liler şehri ele geçirmek için birbirleriyle savaşır. Kenti ilk önce Araplar 672 yılında denizden zaptedip, İstanbul'a yaptıkları akınlarda bir üs olarak kullanırlar.

İzmir ve çevresine ilk gelen Türkler, Bizans'ın Rumeli'den taşıyarak buralara yerleştirdiği Peçenek ve Kuman Türkleridir. Daha sonra Selçuklu Hükümdarı Kutalmış oğlu Süleyman Şah'ın komutasındaki Türkler, 1076 yılında gelerek bölgeye varlıklarını hissettirirler. İzmir şehrindeki ilk Türk hakimiyeti 1081 yılına kadar devam eder. Bu tarihte şehri Cenevizliler geri alır.

İzmir'in asıl olarak Türklük dönemi, Aydınoğlu Mehmet Bey'in 1317'de Yukarı Kale'yi (Kadifekale) alması ile başlar. Bu tarihten itibaren İzmir ve çevresi kısa zamanda Türkleşir. Nihayet Gazi Umur Bey'in 1329 da Aşağı Kale'yi de almasıyla İzmir'in tamamı Türklerin eline geçmiştir olur.

Fakat bu uzun sürmez. 1344 yılında Papa'nın teşvikiyle kurulan bir haçlı ordusu Liman Kalesi'ni ele geçirir. Bu tarihten itibaren şehir; Yukarı Kale (Kadifekale), Türk İzmir; Aşağı Kale (Liman Kalesi) Gâvur İzmir diye ikiye ayrılır.

Aydınoğlu Mehmet Bey'in oğlu ve Kadifekale'nin hakimi Gazi Umur Bey 1345 ve sonrası yıllarda çok şiddetli savaşlar vererek Liman Kalesi'ni alıp şehrin tamamına hakim olmaya çalışırsa da kesin bir başarı sağlayamaz ve neticede kendisi de 1348 yılında savaşırken şehid olur. Bu günkü Namazgâh semtinde türbesi bulunan Emir Sultan, bu savaşlardaki kahramanlıklarıyla anılmış bir gazi Alp-Eren'dir. Orta Asya'dan gelen Timur'un 1402'de Liman Kalesi'ni almasıyla İzmir'in tamamı yeniden Türklerin eline geçmiştir.

Ankara Savaşı sonrasındaki karışıklık (fetret) dönemi atlatılınca II. Murat 1422'de şehri zaptederek İzmir'i Osmanlı İmparatorluğu sınırları içine dahil eder.

İzmir denizden gelecek saldırılara karşı korunaklı hale getirilince, kale içinde bulunan Türkler yavaş yavaş sahil bölgesine, aşağılara yerleşmeye başlar. Bugünkü İkiçeşmelik'te bulunan Halil Efendi (Ahmet Ağa) Camii'nin yapım kitâbesinden öğrendiğimize göre daha 1510 yılında, kale surlarının batıdaki uç noktası sayılan bu mevkideki Türkler, Cuma namazı kılmak için bir camiye ihtiyaç duyacak kadar çoğalmıştır.

1671 de İzmir'e gelen Evliya Çelebi de "Kale içinde sadece bağ ve bahçeler kalmış, içindeki han, hamam, çarşı-pazar ve cami harab olmuş, 30 kadar Yeniçeri ve aileleri ile bunlara ait kiremit örtülü evler var" diye bahseder.

Kadifekale ilk yapıldığı dönemlerdeki özellikleriyle günümüze ulaşamamıştır. Kale; Roma, Bizans, Beylikler ve Osmanlı dönemlerinde geçirdiği onarımların izlerini taşır. Günümüzdeki Kadifekale Fatih devri onarımlarının eseridir.

Deniz seviyesinden 186 m. yükseklikte kurulan Kadifekale 6 km.lik bir alan üzerinde yer almaktadır. Doğu ve güney duvarları tamamen yıkılmış olan kalenin kuzey ve batı duvarları ile beş kulesi ayakta kalmıştır. Kulelerin yüksekliği 20-35 m. dir.

Kalenin ana girişinde sağ ve sol surlarına çıkan yüksek eğimli merdivenler vardır. Bu merdivenleri tırmanan ziyaretçileri yukarıda şehrin ve körfezin eşsiz manzarası karşılamaktadır.

1317 yılından bu yana, 7 asırdan beri Türklerin elinde olan Kadifekale, zamanında bağlık, bahçelik ve çeşitli Türk yapılarıyla süslü bir yerleşim alanıydı. Bugünkü haliyle Kadifekale başlıca iki kalıntısıyla dikkat çeker. Bunlardan birisi sarnıç, diğeri ise bir camidir.

Sarnıç - Ana giriş kapısının karşısında, zemin seviyesinin altında tonozlu yapılar ve sarnıçlar görülmektedir. Bu mimari yapılar Roma Döneminde yapıp Bizans Döneminde yenilenerek kullanılan sarnıçlardır. Kadifekale ve eteğindeki şehrin su ihtiyacı doğu ve güneydoğudan gelen iki su kemerleri ile sağlanmaktaydı. Bunlar Kadifekale'nin arkasındaki Yeşildere yolu Şirinyer Kavşağında bulunan "Kızılçullu Su Kemerleri" dir. Bu su kemerleri yoluyla gelerek sarnıçlarda biriken sular, künklerle şehrin her tarafına dağıtılmaktaydı.

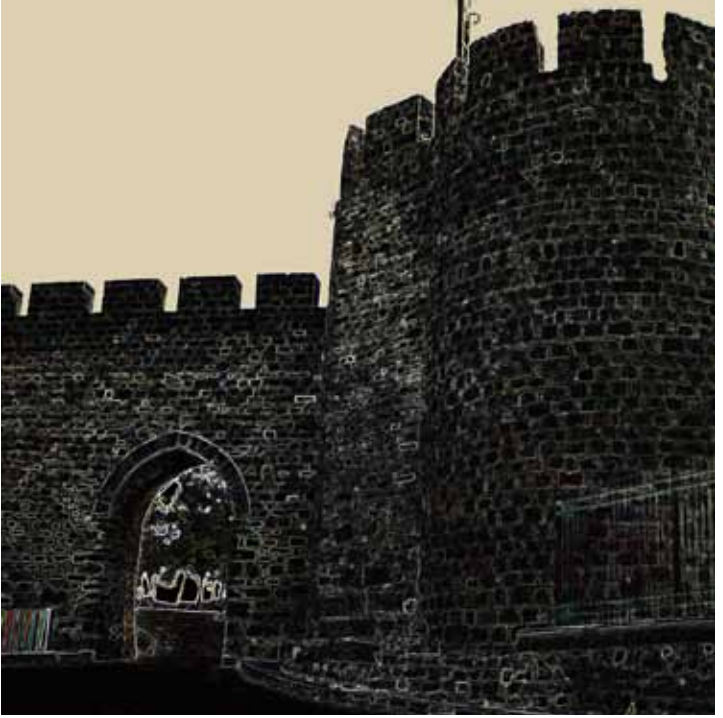

Cami - Sarnıcın yukarısında, daha yüksekçe bir alanın üzerinde bulunan bir bina kalıntısının, Bizans Dönemine ait bir klise-şapel olduğu iddia edilse de 15. ve 16. yy. larda İzmir'e gelmiş olan gezginlerin gezi notlarında buranın bir cami olduğu belirtilmektedir.

Klise veya şapel olduğu sanılan bu kalıntı, 1379' da Kale Kadısı Ahmet oğlu İlyas Bey tarafından, yanında bir medrese ile birlikte yaptırılmış olan minareli bir camiye aittir.

Caminin kale içinde en yüksek yere inşa edilmesi, Kadifekale'nin Türklere ait olduğunu vurgulayan bir hakimiyet sembolü gibi düşünüldüğünü göstermektedir.

“ KADİFEKALE” ADI NEREDEN GELİR

17. yüzyılın ünlü gezgini Evliya Çelebi kalenin adının, efsanevi kraliçe Kaydafa'den geldiğini bildirir. Evliya Çelebi'nin anlattığı efsaneye göre bir zamanlar Makedonya ve İzmir çevresinin hükümdarı olan Kaydafa bölgeyi ele geçirmek isteyen Büyük İskender'e boyun eğmek istemez. Kendisi ile görüşmeye gelen Büyük İskender'i esir alan Kaydafa, ülkesine saldırmama koşuluyla onu serbest bırakır. Evliya Çelebi'nin Kaydafa kalesi zaman içinde değişerek Kadifekale olmuştur. Halk arasındaki diğer bir rivayet de, zamanında Kadifekale sırtlarına ekilen baklaların mor-yeşil renkteki yapraklarının rüzgâr estiğinde uzaktan kadife bir örtü izlenimi vermesinden dolayı buranın Kadifekale olarak adlandırılmasıdır. Bir zamanlar Kadifekale baklasının ünlü olduğu düşünülürse bu adlandırmanın da doğru olduğu düşünülebilir.

Hangi nedenle verilmiş olursa olsun “Kadifekale” ismi, Türklerin isim verme geleneklerindeki zerafeti göstermesi bakımından da dikkat çekici bir özellik taşımaktadır.